

גדודי הנוער - להגשמת יעודם

נחקק חוק שירות החובה. ההתנדבות פשטה צורתה הקר דמת ולבשה צורה חדשה - הענות לחוקת המדינה, מילוי נאמן של חובות האזרח. בצורתה הקודמת, החדורה ששון המעשה-לשמה, נשתמרה ההתנדבות בגוף האחד והיחיד, שלא נכלל בחוק שירות החובה - בגדנ"ע.

אין במדינתנו חוק המחייב נוער להתגייס לשורות הגדנ"ע. הגדנ"ע שואב את כוח האדם שלו ממקורות ההתנדבות המפכים בנוער שלנו, ובעצם היותו הוא גותן ביטוי ומוצא לתכונה זאת שבאופיו של הנוער, משמר אותה ומטפחה, וממשיך בכך את המסורת המפוארת של ימי המאבק לעצמאות. הוא מכוון את ההתנדבות לאפיקים הרצויים למדינה והחיוניים לה - להכשרה טרום-צבאית, למפעלים חלוציים, ולמיוזג עליות. בבחינתו זאת, כנושא דגל ההתנדבות, ניהן לראות בגדנ"ע המשכה הישר של מחתרת-המתנדבים שבה עליה קץ עם קום המדינה.

יסוד-ההתנדבות שבמהות הגדנ"ע יקר מכל יקר, ולא רץ כארצנו - שהאדם היה "נשקה הסודי" בעמדה על נפשה - הוא חיוני ביותר.

יש לזכור את העובדה ש-15,000 בני נוער בארץ כעזריים צעירי

הצעיר שבמוסדות הבטחון של המדינה, הגדנ"ע, כבר נעשה חלק בלתי נפרד מנוף-חיוני של הנוער. המספרים מלמדים אותנו, שרבות מבני השנתונים המתאימים לאי-מון טרום-צבאי נמצאים בשורותיו, והם עושים בו חלק ניכר מזמנם החופשי. וכן כבר נעשה הגדנ"ע "אבר אור" גאנטי" בצה"ל, והוא משתתף ב"מחזור-הדם" של הצבא, בהיותו מכשיר המכין את הנוער הכנה טרום-צבאית ומקצועית לחילות צה"ל - ביבשה, באויר ובים. מפעלי ה"התערות" של הגדנ"ע הולכים ומקיפים מחוזים גדולים יותר של ילדים ונערים מקרוב באו, והם משרתים שירות רב הן את הצבא העתיד לחיילים והן את הציבור האזרחי, העומד בפני בעיות חמורות של קליטה-תרבותית של העור לה. בצד מפעלי ה"התערות" עומדים מפעלים ממלכתיים נוספים של הגדנ"ע - מבצעי הפרחת השממות וסלילת הרכים - שבמסגרתם קמו בנגב החוות התקלאיות באר-אורה ועקריהב ונסללו עורקי תחבורה חיוניים. במכלול מעשים זה מנסה הגדנ"ע את חיי המשמרת הצעירה של העם ניסוח ההולם את החלוציות המסורתית ואת צרכי הבטחון שלנו כאחד.

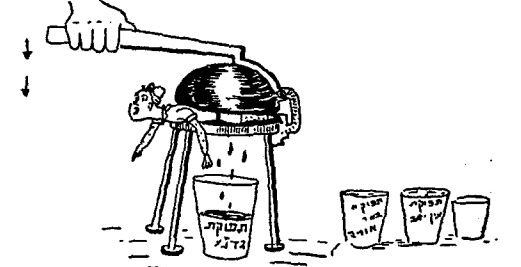
אולם עדיין לא הופקה מן הגדנ"ע התפוקה המלאה. עוד רבה הדרך לעשייתו מסגרת שתכלול את כל שכבות-הנוער העובד והלומד, המאורגן ושאינו מאורגן, בן-הארץ והחדש בה. עדיין איננו מותרע על פני כל השטחים - הגיאוגרפיים, החינוכיים והצבאיים - הממתנים לו. הוא רחוק עדיין מפתרון של בעיות טכניות, תחוקתיות וחברתיות.

יקצר מצעה של סקירה זאת מלפרט את כל הטעון פירוט בגדנ"ע, כדי מתן תמונה שלמה של תפקידיו, הישר גיו ובעיותיו. היא תעמוד, איפוא, על חלק מהם בלבד.

א. דגל ההתנדבות

בימי חומה ומגדל, בשנות המאבק והמרי, נחשבה ההתנדבות לנכס טבעי של בני הארץ. היא חרזה ממסגרת של תופעה המתגלית בוודדים והפכה ל"ספורט לאר-מי". הנוער זרם לארגוני המחתרת ברבותיה, ונכנס בריב על זכות היציאה ל"גויבים", וראה ב"גירוש מן השורה" את העונש האכזר ביותר.

בצד הפלמ"ח, התי"ש והח"ם - הגופים הבוגרים של ה"הגנה" - קם אז הגדנ"ע. גדודי הנוער השתלבו במסגרת ההתנדבות הכללית, ברכוס בתוכם את הנוער ובה פעילים אותו בתפקידי-עזר שונים - בעיקר בקשר. עם פרוץ המלחמה ניתן דפוס צבאי ל"הגנה" ולאחר זמן

עדין לא הופקה מן הגדנ"ע התפוקה המלאה

רים. זולת הגדנ"ע אין בארץ גוף העשוי לפתור את הבעיה הזאת - בעית הנוער הסוטה והמבוזר - פתרון ממלכתי. על-כן חייבת מסגרת מתנדבים זו למצות את כל האפשרויות ל"משיכתם" של בני הנוער שאינם לומד, גוער הפרברים - זה שאינו מאורגן במסגרת בתי-הספר ותנועות-הנוער.

ב. מכשיר המכין את הנוער לחילות צה"ל

אחד המניעים המביאים נוער לשורות הגדנ"ע הוא הרצון להשתלם מבעוד הגיוס במקצוע חילי מסוים. אותו נער שמלמל בינקותו "אהיה טייס", "אהיה מלח", "אב-נה גשרים", "אבנה לי מכשיר רדיו", "אנהג במכונית" -

שונות, לאזורים שונים. הוא מגשר תהומות שבין השקפות עולם מנוגדות ומרבה הבנה וריעות. העם הבריטי, למשל, כולו מכיר במלכתו ואוהבה, מקדש את „סוף השבוע“, מאמין שבריטניה מושלת בימים, קורא תהילה את ידיעות הספורט בעתון, דג דגים בימי חופשתו ופוחת שיחה במשפט על מזג האוויר. כן יש לכל עם ועם נוסח-חיים משותף לרוב-רובם של בניו. מרבד האוכלוסיה הסגונית של ישראל רחוק עד מאוד מזהות מושגים ומנהגים כזאת. עוים הניגודים בין נוסח-החיים של העדות השׁר-נות, של בני הישוב הותיקים והחדשים, של האדוקים בדתם והחפשיים בדעותיהם, של בני הקיבוצים ובני הערים. אמנם הזמן עושה את שלו, והולך ונוצר מכנה-משותף. אולם מה דמות תהיה לו — אין לדעת. ועלינו להתאמץ ולהקנות לחדשים ולהשריש בותיקים את הערכים שיצרו את העם והביאו לו את עצמאותו.

בין מפעלי האחרים מקיים הגדנ״ע מחנות „התערות“ העושים לזירוז ולהמרצת התערותו של הילד העולה באורח חייו של הילד המקומי. טבעי הוא שהגדנ״ע הפנה את דעתו ראשון לצורך חשוב זה, שהרי הוא הראשון שנטל עליו למגזר בשורותיו יוצאי תימן ועיראק, מרוקו ורומניה, פרס ופולין — ובני גלויות אחרות. מחנה ה„התערות“ קולט מדי

בפתחת בפניו האפשרות להגשים את חלומו תוך כדי שירותו בצבא, אם הוא מצטרף לגדנ״ע-אוויר או לגדנ״ע-ים או לגדנ״ע-קשר או לגדנ״ע של החילות האחרים. יצר-המעשה הטובע בנוער, כמיהתו הכמוסה למפעלים כביירים, אהבתו לדברים שבטכניקה מוצאים כר נרחב לפעולה ומי-מוש באימון החילי הזה, שכבר הניב פירות.

התועלת שמספק צה״ל מן האימון החילי של הגדנ״ע היא ברורה: חסכון עצום בזמן המוקדש לאימון שלאחר הגיוס, אפשרות לברירה ומיון מוקדמים של הגדנ״ע-ים המ-גוייסים לחיל, קבלת חומר אנושי הנלהב למקצוע החילי ואשר עוד בהיותו בגדנע הנתדב, למעשה, לחיל הנדון, וכן — קבלת מועמדים רציניים לתפקידי פיקוד בחיל.

תועלת זאת בולטת מאוד בגדנ״ע-אוויר, שבו נמשך תה-ליך המיון והמבחון זמן רב. גדנ״ע-אוויר משמש לחיל-האוויר מעין מסדרון שבו נחסכות שתיים-שלוש שנות בדיקה ומיון יקרות, ואשר דרכו עוברים הגדנ״ע-ים הטייסים-לעתיד.

במתכונת של „ייצור בהמון“ — עוברים מדי שנה מחר זורים של גדנ״ע-ים בקורסים של חיל-האוויר, חיל-הים, חיל-הקשר, חיל-ההנדסה וחיל-השריון. הם כבר מטיסים מטוסים, משיטים כלי שיט, מקיימים רשתות-קשר, מקיימים גשרים ונוהגים בטנקים. הבנות שותפות לבנים כמעט בכל המקצועות.

הם משמשים לצה״ל ערובה לקיום יכולת התפעול והכ-שירות הטכנית שציינו אותו מאוביון בימי מלחמת השח-רור, ואשר הן סגולות חיוניות במלחמת-מינו.

עד עתה לא הוקם גדנ״ע-רגלים (שמגמתו — הכשרה רב-צדדית של מפקדי-הרגלים) בצד גדנ״ע של החילות המקצועיים. נעשתה, אמנם, התחלה בדמות גדנ״ע-מודיעין — שעיקרו סיירות וכל הכרוך בה. מן הראוי, אפוא, להזהר ולהשמר מפני כיוון מיטב הנוער לחילות מקצועיים וחי-סורו מחיל-הרגלים. בעיה זאת של גזירת חומר-האדם המעולה מחיל-הרגלים עיי החילות המקצועיים מעסיקה את כל הצבאות, והיא מהוה אצלנו סכנה ממשית מהמת גידולם המהיר של גדודי-הנוער החיליים. צרכיו של חיל-הרגלים מחייבים הקמתו של גדנ״ע-רגלים אשר עשוי להיות שלב ראשון בדרכו של נער ברוך-כשרונות ומנהיג מבטן ומלידה, השואף לשרת שירות-קבע. בין הגנצייגים החיליים הבאים לבתי-הספר כדי לספר לתלמידים בשבח החיל שאותו הם מציגים וכדי לעוררם להצטרפות לגדנ״ע שלו — חייבים להופיע נציגי החי״ר. ההיענות לקריאתם תהיה, ללא ספק, טובה.

ג. כור היתוך לצעירי האומה

בעמים המושרשים באדמתם מזה דורות קיים הוי מגר-בש, נוסח-חיים אחד לכל בני העם או למרביתו. נוסח-חיים זה משמש כמכנה-משותף למעמדות השונים, לדתות

כור היתוך

זור של ילדי-עולים, מתדיר בהם מושכלות ראשונים של נוסח-חיים ישראלי ומאמנם להיות רכזי פעילות גדנ"עית במקומות מגוריהם. מהזור רודף מהזור, ואט-אט מתחילים הילדים בני העולמות השונים כליכך לשיר אותם השירים, לרקוד אותם ויקודיהעם, לשחק אותם המשחקים ובמילה אחת — להתערות.

הכלל „נגוד ברזל בעודו חם” כוחו יפה במעשה-ההתערות. באמצעי המצומצמים עושה הגדנ"ע בשטח זה שירות חשוב, אך בלתי-מספיק. עבודה רבה עוד מצפה לו בשדה הבור הרחב — ישובי העולים החדשים וריכוזיהם. עליו לחדור לפינות הנדחות ביותר, להביא אליהן את רוח-הארץ התוססת ואת מורשת החופש, הגבורה החלוצית, שהנהילו לנו ראשית ההתישבות, שנות המאבק והמלחמה לצמצאות.

המעש הזה עוד שכן רב בצדו. כמוהו כהכנה טרום-צבאית ל„רוח גייסות רמה” — היא הרוח שבלעדיה אין מנצחים, משום-כך הריהו מתפקידו הישיר של הפרוזודור לצה"ל — הגדנ"ע.

ד. אחת הזרועות המבצעות של המדינה

בהתלהבותו ובכוננותו של הנוער ניתן לחולל רבות. ואמנם מבצע „הגדנ"ע להפרחת השממה” הוא אשר הקים לנו בנבב את החוות החקלאיות באר-אורה ועין-יהב, הוא שסייע לסלילת קטעי דרך חשובים לבטחון המדינה ולכלי-לחיה, הוא שנטע עצים בצדי הכבישים ובכפרות אדמה ערומות, מעשים אלה אינם אלא מוכיחים את האפשרויות הטמונות בגדנ"ע כנורע מבצעת של המדינה.

מספרם של הגדנ"עים דיו כדי לקיים שרשרת ארוכה של חוות חקלאיות במתכונתה של באר-אורה; חוות שאכר-לטר את אזורי הארץ הריקים ויפרום ועשום מקומות מוש-כי לב ועין, המעוררים רצון להתישב בהם התישבות-קבע. התועלת החינוכית שבמעש כזה אינה זקוקה לפירוט. התועלת שתפיק ממנו המדינה ברורה אף היא. הגדנ"ע רואה בו אחד מיעוריו והוא מקוה להרוג מתחומי שתי חוות סמליות להתישבות רחבת מימדים.

ה. הגדנ"ע ובעיותיו

בדרכו להגשמת יעודו הצבאי והחלוצי נתקל הגדנ"ע במכשולים רבים. לא תמיד ששים התורים להפקיד את בני-טיפוחיהם בידי גוף צבאי. בתי-הספר חוששים שידחק את רגלי הלימודים. תנועות-הנוער רואות בו מתחרה מסוכן. לא תמיד מבינים אנשי צבא בעמדות מפתח את מלוא משמעותו של הגדנ"ע כמכשיר מכין לצה"ל, ובצד כל אלה — הקשיים המסורתיים של תקציב, מתקני אימונים וכוח-אדם להדרכה.

הרבה ממכשולים אלה מקורם באי-הבנה ובבערות. אי-רע ואי-אילו גדנ"עים מצאו את מותם באסון בעת שירותם בגדנ"ע. בין גל הידיעות היומי על אסונות עבודה, תאורי-נות דרכים ומקרי אסון אחרים זכו תמיד הידיעות על מותו של גדנ"עי להבלטת-יתר, בעיקר בגלל ה„סנסציה” העתור-נאית שבדבר. ההורים נחרדו וקמה מהומה רבה. האסונות שאירעו לגדנ"עים בעת שירותם היו עלולים לפגוע בהם גם בחיל יום-יום; ובכלל — אהוו הנפגעים בגדנ"ע הוא גמון מאוד לעומת רבבות הגדנ"עים הבריאים והשלמים, אשר בריאותם באה להם במידה רבה הודות לחיי השדה והמעש בגדנ"ע. מאמצי הגדנ"ע ליצור מגע הדוק עם צי-בור ההורים והמורים, באמצעות סיורים, השתתפות פעילה במסעות ויעוץ, לא זכו לאמצעים דומים מצד הציבור הגד-דון. הסברה והיכרות הדדית הדוקה עשויים לפתור את הכביה הזאת פתרון מלא.

בעיה קשה יותר מהוות תנועות הנוער, מכל הזרמים והעדות, החושדות בו בגדנ"ע שהוא מתימר למלא את מקומו. הפעילות הפוליטית והצופית, החלוצית והאזרחית, של הניכיהו אינה מותרת, לדעתו, מקום רב לפעילות גדנ"עית מקבילה. אלא שטענותיהן אלה הן חסרות יסוד-של-ממש; ודינו של הגדנ"ע לגבי תנועות-הנוער הוא כדין צה"ל לגבי המפלגות בארץ — התרחקות גמורה מכל גישה פוליטית, מעמדית או עדתית; פעולתו בתחום הבטחוני בלבד. תנועות-הנוער חייבות להכיר באמת — כי בטחון המדינה צו ראשון במעלה הוא, שכן בלעדיו אין אפשרות לקיים את הצוים האחרים. במקום להתנגד לפעילות גדנ"עית עליהן לחייב בה את הניכיהו ולראות בה חלק ניכר ובלתי-נפרד מהחינוך שבו הן דוגלות. עליהן להזהר שלא לתת בטענותיהן על הגדנ"ע צידוק להשתמטותם של כמה חוגים מהתגדרות לשורותיו. ועליהן לזכור, שגדנ"ע אין פירושו אימון טרום-צבאי בלבד, אלא ההענות לעוד הרבה דרי-שות-בטחון של המדינה, כגון — הפרחת שממות, לנטיעות בהתאם לשיקולים צבאיים, או התערות העליות.

מאיך גיטא מנסה הגדנ"ע להפיג את חששותיהן של תנועות הנוער ולהרגיען, אלא שעדיין ישנן תנועות המס-תייגות ממנו הסתייגות מרובה וחניכיהן אינם בגדנ"ע.

כאשר לפטרוננו של הגדנ"ע, לצה"ל, אין להטיל ספק ברצון הטוב שהוא רוחש לצעיר בחיליותיו. ברם, נראה שרעיון האימון הטרום-צבאי החילי בממדים ממלכתיים לא חדר עדיין לכל המקומות הנוגעים לדבר, ושעדיין לא פגנו אי-אילו מן החילות לטפל כהלכה בענין זה. אמנם, כאשר מתבהרת התועלת הרבה הצפויה להם מ„השקעה” בגדנ"ע, נפתחת-ידים לתת את הדרוש — וכמשך הזמן יבוא פגם זה על תיקונו.